Аналітичного центру «Диаматик». URL: www.diamatic.

11. Уркевич В.Ю. Фіксований сільськогосподарський податок у проекті Податкового кодексу України Фіксований сільськогосподарський податок // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2010. № 156.

12. Спрощена система оподаткування для сільгоспвиробників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agro-business.com.ua/pytannia-bukhgalteriii/2678-sproschena-systema-opodatkuvannia-dlia-silgospvyrobnykiv.html.

2.5. Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження

Процес трансформаційних економічних перетворень в Україні та реформування власної системи оподаткування супроводжується таким негативним явищем, як ухилення від сплати податків. В економічному плані це проблема державної ваги, оскільки саме податки забезпечують фінансову базу держави й виступають головним знаряддям реалізації її економічної політики. А несплата їх призводить до тяжких наслідків – бюджетного дефіциту та гальмування економічного розвитку держави.

У сучасній податковій теорії й практиці розмежовується власне ухилення від сплати податків, тобто зменшення платниками податків своїх фіскальних обов'язків перед державою забороненими законом способами, та уникнення або «обхід» податків, коли фіскальному суб'єктові вдається повністю або частково уникнути оподаткування, не порушуючи при цьому діючих правових норм. Американський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки Джозеф Стігліц, характеризуючи ці поняття, дотримується саме такої позиції. Під уникненням податків він розуміє використання певних положень податкового законодавства, які дозволяють відійти від їх

сплати, а під ухиленням – незаконний відхід від сплати податків.

Порушення платниками податків обов'язку щодо сплати податків відбувається внаслідок дії таких основних чинників:

- надмірне податкове навантаження;

- нестабільність податкового законодавства;

- нераціональна структура оподаткування;

- низький рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплати податків;

- високий рівень корупції в державі.

Податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи(визначення згідно ПКУ).

Вчинення платниками податків, їх посадовими особами та посадовими особами контролюючих органів порушень законів з питань оподаткування та порушень вимог, встановлених іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законами України.

За економічним змістом ухилення від сплати податків це уникнення податкових зобов'язань конкретним платником податку.Соціальні наслідки ухилення від сплати податків пов'язані із неправовим збільшенням доходів окремих платників податків та зменшенням можливостей для соціального забезпечення всього суспільства.

На схильність до ухилення впливають такі фактори:

- історичні традиції;

- моральна етика платника податку;

- рівень державного контролю в країні;

- рівень оподаткування (податкове навантаження).

За порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

- фінансова;

-адміністративна;

- кримінальна.

Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з Кодексом та іншими законами.

Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені. Розрізняють такі податкові правопорушення:

- порушення встановленого порядку взяття на облік (реєстрації) у контролюючих органах;

- порушення строку та порядку подання інформації про відкриття або закриття банківських рахунків;

- порушення платником податків порядку подання інформації про фізичних осіб - платників податків;

- неподання або несвоєчасне подання податкової звітності або невиконання вимог щодо внесення змін до податкової звітності;

- порушення термінів реєстрації податкових накладних, що підлягають наданню покупцям - платникам податку на додану вартість, та розрахунків коригування до таких податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних;

- порушення встановлених законодавством строків зберігання документів з питань обчислення і сплати податків та зборів, а також документів, пов'язаних із виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

- порушення правил застосування спрощеної системи оподаткування фізичною особою –підприємцем;

-штрафні (фінансові) санкції (штрафи) у разі визначення контролюючим органом суми податкового зобов'язання;

- порушення вимог до договорів довгострокового страхування життя чи договорів страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема, страхування додаткової пенсії;

- відчуження майна, яке перебуває у податковій заставі, без згоди контролюючого органу;

- порушення правил сплати (перерахування) податків;

- порушення правил нарахування, утримання та сплати(перерахування) податків у джерела виплати;

- не подання або подання з порушенням строку банками чи іншими фінансовими установами податкової інформації контролюючим органам;

- порушення правил вивезення пального з території акцизного складу.

Надмірне підвищення норми оподаткування призводить до збільшення доходів тіньової економіки і згортання легального бізнесу, а заодно і скорочення податкової бази.

Існують дві форми ухилення від сплати податків: законна (не виникає відповідальність) та незаконна (накладаються штрафи та санкції).

Законні способи:

- штучне, без порушення законодавства, завищення собівартості;

- прискорене нарахування амортизації;

- відрахування на утримання домашньої контори і власноготранспорту, що використовується у службових цілях;

- відрахування на благодійні цілі;

- використання офшорних зон;

- використання вільних економічних зон;

- використання податкових пільг.

Для мінімізації сплати податків юридичні та фізичні особи направляють фінансові потоки до тих країн, які на законодавчому рівні сприяють залученню капіталу, не вимагаючи підтвердження джерел їх

походження або налагоджують співпрацю з компаніями, які зареєстровані в країнах де існує ліберальний підхід до оподаткування (повне звільнення чи великі пільги). Такі країни називають офшорними зонами.

Офшорні зони це країни або частина країни де:

- існує сприятливий режим обслуговування банківських, страхових та інших фінансових операцій для іноземних фірм або громадян-іноземців;

- відсутні обмеження фінансової діяльності за межами країни реєстрації;

- забезпечується збереження інформації щодо конфіденційності власників;

- забезпечуються значні пільги в оподаткуванні, або взагалі податки для іноземних фірм-нерезидентів не існують.

Офшорними вважаються компанії відкриті в офшорних країнах та центрах які надають пільги тільки нерезидентам.

Вільні економічні зони - це частина країн, де пільги надаються нерезидентам та резидентам.

До податкових пільг відносять податкові кредити і податкові канікули. Податковий кредит – це зниження податку протягом певного періоду.

Види податкового кредиту:

- інвестиційні знижки;

- списання сум податків сплачених за кордоном;

- знижки на заходи по фінансуванню зайнятості населення.

Податкові канікули – це відстрочка строку сплати податку податковими органами.

Незаконні способи:

- приховування об’єктів від оподаткування;

- приховування доходів від оподаткування;

- фальсифікація даних бухгалтерської та фінансової звітності;

- підкуп податкових чиновників.

Існує 3 методи зарахування сплачених іноземних податків:

- система податкових кредитів;

- механізм податкових знижок;

- звільнення від іноземних податків у країні резидента.

В прикладі прийнято ставку податку в іноземній країні – 20 %, країні резидента – 25 %.

Якщо ставки податку в іноземній країні більші ніж в країні резидента то податковий кредит зараховуються за ставкою податку резидента у власній країні.

Для підприємств найвигіднішим є повне звільнення від податку у власній країні.

Головними негативними наслідками ухилення від сплати податків на економіку країни є: зменшення дохідної частини бюджетів держави; зростання корумпованості; деформація свідомості громадян через отримання доходів поза межами правового поля; скорочення податкової бази, яке призводить до зростання податкового тиску на легально працюючі підприємства і підштовхує їх до переведення своєї діяльності в «тінь»; зростання дисбалансу в розвитку різних секторів економіки.

Отже, ухилення від сплати податків та наявність великого тіньового сектора вказує на те, що значна частка суб'єктів національної економіки постійно порушує державні закони і нормативи, і що Уряд не здатний змусити їх функціонувати в межах правового поля. Це підриває довіру до інститутів державної влади і до Уряду. У зв'язку з цим повинні вживатися відповідні заходи, щодо зменшення ухилення від сплати податків:

- поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки розвитку нашої країни;

- створювати умови, за яких практично неможливо ухилитися від сплати податкових зобов'язань, що призведе до поступового збільшення надходжень до державного бюджету;

- подбати про те, щоб податкові надходження були раціонально розподілені;

- максимізувати добровільність сплати податків, чому має сприяти проведення інформаційної та роз'яснювальної роботи серед населення;

- активізувати громадську протидію корупціонерам, посилити громадський контроль за роботою правоохоронних органів, що підвищить ефективність боротьби з корупційними діяннями в органах державної влади.

Нагальним та надзвичайно важливим є проведення та посилення фінансового моніторингу над суб'єктами господарювання з метою зниження рівня шахрайства та корумпованості. Проте, важливим є не стільки пошук порушників, скільки сам контроль за незаконними фінансовими потоками та наступна їх конфіскація.

З цією метою, в Україні було створено організаційно-правовий механізм протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом, складовою якого є система суб'єктів, уповноважених виявляти фінансові операції, пов'язані з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом. Ця система складається з органів державної виконавчої влади і суб'єктів господарювання різних форм власності (суб'єктів первинного фінансового моніторингу), які здійснюють діяльність, пов'язану з наданням фінансових послуг.

До перших належать спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу (Держфінмоніторинг України), Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство транспорту та зв'язку України, Міністерство економіки України. А серед суб'єктів первинного фінансового моніторингу основними є банки, страховики (перестраховики), кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи; платіжні організації, члени платіжних систем, еквайрингові та клірингові установи; товарні, фондові та інші біржі; професійні учасники ринку цінних паперів; компанії з управління активами; оператори поштового зв'язку та інші.

Усі перелічені суб'єкти здійснюють фінансовий моніторинг, але між ними існує ієрархічний зв'язок, оскільки суб'єкти первинного фінансового моніторингу знаходяться під контролем вищих органів.

Фінансовий моніторинг – сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

Державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму здійснюються щодо:

1) банків, платіжних організацій та членів платіжних систем, що є банківськими установами, – Національним банком України;

2) фондових бірж, компаній з управління активами та інших професійних учасників ринку цінних паперів (крім банків) –Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку;

3) страховиків (перестраховиків), ломбардів та інших фінансових установ, а також юридичних осіб, що відповідно до законодавства надають фінансові послуги – Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України;

4) суб'єктів господарювання, які проводять лотереї або будь-які інші азартні ігри, суб'єктів господарювання, які здійснюють торгівлю дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них, аудиторів, аудиторських фірм, фізичних осіб –підприємців, які надають послуги з бухгалтерського обліку, Державної казначейської служби України, Державної аудиторської служби України – Міністерством фінансів України;

5) нотаріусів, адвокатів та інших осіб, які надають юридичні послуги, – Міністерством юстиції України;

6) операторів поштового зв'язку (в частині здійснення ними переказу грошей) – Міністерством інфраструктури України;

7) товарних та інших бірж, що проводять фінансові операції з товарами, – Міністерством економіки України;

8) інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу, для яких цим Законом не визначено органи державної влади, що здійснюють регулювання та нагляд за їх діяльністю –Держфінмоніторингом України.

Діяльність спеціально уповноважених органів у даній сфері регулюється як на законодавчому рівні, так і на основі розроблених Державною службою фінансового моніторингу рекомендацій, правил та програм фінансового моніторингу. В своїй діяльності вони керуються законами ВРУ (ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму», ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо інсайдерської інформації» та ін.),указами Президента України («Про Положення про Державну службу фінансового моніторингу України», «Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» та ін.), розпорядженнями та постановами Кабінету Міністрів України, наказами Міжнародного валютного фонду, рішеннями Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та іншими нормативно-правовими актами державних органів. Повноваження відповідних органів визначені у правилах фінансового моніторингу.

У процесі надання фінансових послуг і відбувається рух грошових коштів. А під час вчинення фінансових операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів, зазначені суб'єкти здійснюють фінансовий моніторинг.

Окрім вищезгаданих факторів, діяльність органів фінансового моніторингу послаблює наявність офшорних зон, які характеризуються низкою пільг (незначним розміром оподаткування, спрощеною системою реєстрації підприємницької діяльності, захистом комерційної та банківської таємниці) та послабленим контролем за обігом валюти. Саме офшорні зони є дуже вигідним місцем розташування нелегальних коштів та зменшення контролю за ними і в цій сфері важко чинити якісь дії щодо контролю

органами держави.

Отже, роль фінансового моніторингу у вирішення проблеми зниження рівня легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, на сьогодні є надзвичайно важливою та актуальною. Його виконання у системі протидії легалізації(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом на двох рівнях забезпечує ретельніший нагляд та контроль, проте, все ж таки, нормативно-правова бази та робота відповідних органів потребує значного удосконалення та чіткого розподілу вповноважень виконавчих суб'єктів фінансового моніторингу.

Окрім цього, раціональний розподіл функцій та відбір висококваліфікованих фахівців, на нашу думку, зробить перший крок на шляху до удосконалення не лише фінансового моніторингу, але й системи контролю загалом.

Література до розділу 2.5:

1.Літвінцева А.С. Поняття та склад податкового правопорушення /А.С.Літвінцева // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*., серія ПРАВО., випуск 35., частина І. Том 2.,2015. С. 123-126.

2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [Електронний ресурс]: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text.

3. Колодій Я.М. Відмивання грошей: сутність та шляхи протидії [Електронний ресурс]: http://libfor.com/index.php?newsid=2884

4. Гарбовський Л. А. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, як складова забезпечення економічної безпеки України. [Електронний ресурс]: file:///C:/Users/DELL/Downloads/muvnudp_2018_1-2_35.pdf.